

1. Obiekt

WODOCIĄGOWA WIEŻA CIŚNIEN - kolejowa

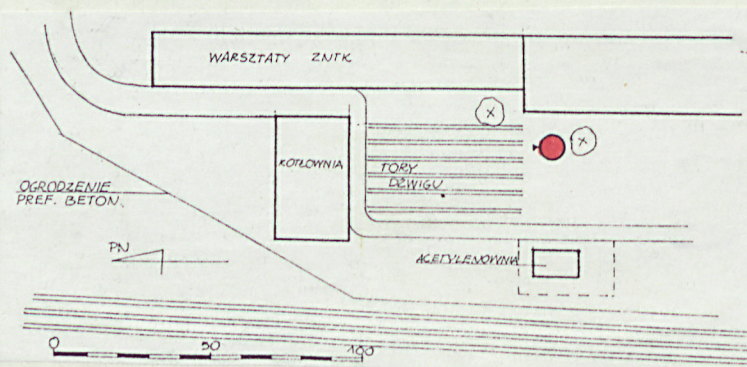
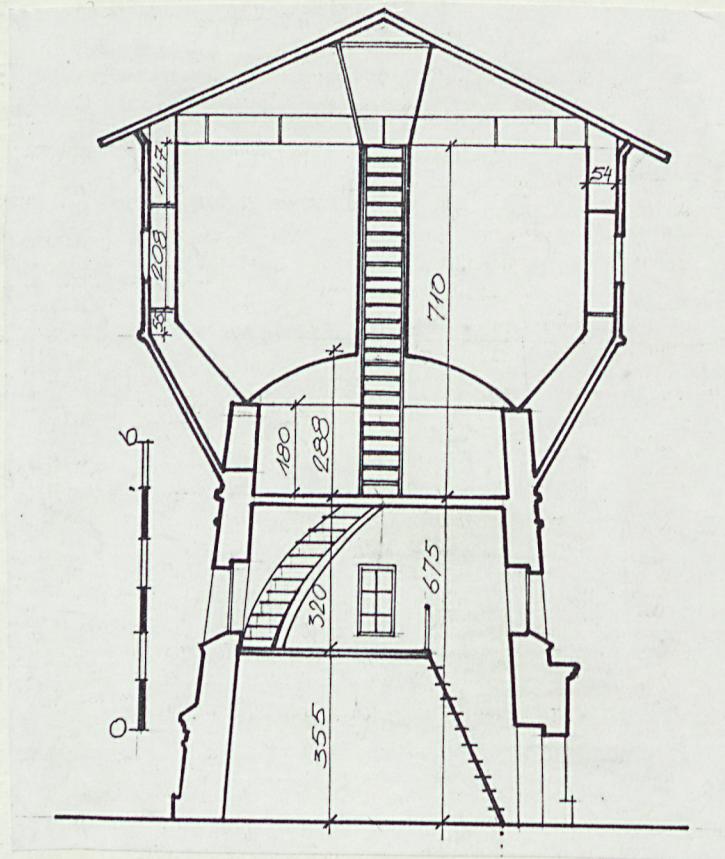
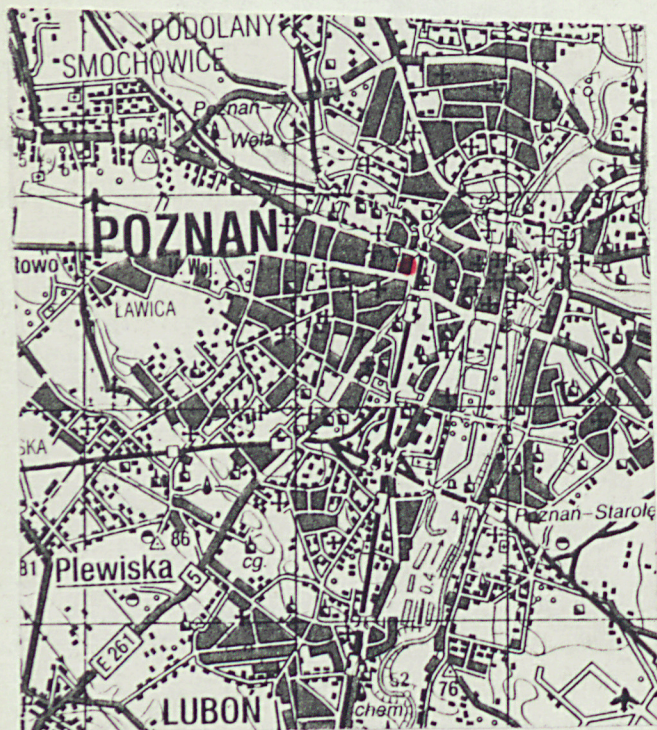
2. Czas powstania

1912

3. Miejscowość

POZNAŃ

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja 40/36/4

4. Adres

Poznań, ul. Robocza 4

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo **poznańskie**

gmina **Poznań**

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Posen /do 1945 r./

7. Przynależność administracyjna

przed 1 VI 1975

województwo **poznańskie**

powiat **Poznań**

8. Właściciel i jego adres

Zakłady Naprawcze Taboru
Kolejowego, Poznań,
ul. Robocza 4

9. Użytkownik i jego adres

Oddział Techniczno-Gosp.
ZNTK Poznań, ul. Robocza 4
Hala c

10. Rejestr zabytków

Nr **227/1000/4** data **30.01.2006**

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

Zbiornik wieżowy dla warsztatów kolejowych zbudowano celem zaopatrzenia parowozów w wodę trakcyjną a obiektów techn. warsztatów kolejowych w technologiczną i p-poż. Współcześnie obiekt służy wyłącznie dla produkcji wody dla kotłowni lokalnej i celów grzewczych /c.o.o./. Wodę czerpie się z Warty pobierając ją bezpośrednio z rzeki. Przepompownię usytuowano przy ujściu w Starołęce /ok. 7 km od wieży/. Tłoczy ona wodę dla wieży ZNTK i drugiej, funkcjonującej niegdyś przy parowozowni stacji kolejowej Poznań Towarowy. Pierwotnie przepompownia /użytkowa budowla pozbawiona większych walorów hist.-techn./ wyposażona była w pompy tłokowe. Obecnie pracują tam pompy odśrodkowe o napędzie elektrycznym, produkcji współczesnej.

Wieża ZNTK prezentuje typ standardowego dla przełomu XIX/XXw. "grzybka" z mocno nadwieszoną głowicą betonową nad stożkowym, murowanym trzonem. Wzorców ikonograficznych architektury wież tego typu poszukiwać należy w tradycji średniowiecznego budownictwa obronnych wież zamkowych. Historyzm wyrażono językiem romanizmu, stosując również formy "gotyzujące" /np. kształt otworów okiennych trzonu/. W neoromańskich, ciężkich formach utrzymano trzon wieży dźwigający lekką, dynamiczną formę partii zbiornikowej. Mocny kontrast geometrycznej, nowożytnej formy głowicy z tradycyjną, monumentalną formą podstawy stwarza wrażenie zaufania do techniki. Tak językiem architektury i sztuki podkreślono i wyeksponowano miejsce techniki w krajobrazie kulturowym.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje).

Wieżę wodną usytuowano na terenie zakładów naprawczych, w pobliżu budynku kotłowni. Na budowlę składają się: ceglany trzon wieży, stalowy zbiornik wody i osłona zbiornika przykryta dachem /głowica wieży/.

Materiał: Wieżę posadowiono na pierścieniowej ławie fundamentowej. Trzon wykonano z cegły pełnej, klinkierowej, na zaprawie cementowo-wapiennej; wewnątrz tynkowanej i bielonej /do wys. ok. 2,1m ściany parteru malowane farbą olejną - wtórnie/, z zewnątrz spoinowanej. Zbiornik wieżowy wody stalowy, nitowany, z dnem wklęsłym, typu Intze, osadzony na kamiennym pierścieniu obiegającym koronę trzonu i drugim, stalowym. Ściana osłonowa zbiornika betonowa /zbrojona siatką Rabitza/ na szkieletowej konstrukcji wykonanej z kątowników i płaskowników stalowych. Ze zbiornikiem związana stalową konstrukcją pomostów roboczych - obejść, szer. ok. 60cm. Strop podzbiornikowy wykonany jako odcinkowy typu Kleina, wspierając go na szynach stalowych. Na półpiętrze wtórnie zbudowano stalowy podest wsparty na dwuteownikach. Konstrukcja dachu pierwotnie mieszana. Szkielet konstrukcyjny wykonany był ze schodzących się promieniście dwuteowników stalowych, okrawężonych od wewnątrz blachą stalową, wsparty na ścianie osłonowej zbiornika. Oparto na nim płytę żelbetową dachu /z dużym okapem/, krytą pierwotnie papą na lepiku. Współcześnie żelbetową płytę stropodachu zastąpiono dachem w konstrukcji drewnianej, odeskowanym i krytym stalową blachą ocynkowaną, układaną w karo. W centrum stożka stalowa rura wywietrznika. Stolarka okienna trzonu i głowicy stalowa, typu przemysłowego. Drzwi drewniane zastąpiono współcześnie stalowymi, wykonanymi z blachy grub. 8mm. Wewnętrzna komunikacja pionowa do pomostu na półpiętrze schodami stalowymi z poręczą z rur stalowych. Wyżej do kondygnacji podzbiornikowej pionową drabiną stalową, usytuowaną w centrum trzonu. Biegnie ona kominem w zbiorniku na wysokość jego górnej krawędzi i umożliwia dostęp do wnętrza zbiornika. Inne drabiny stalowe prowadzą z kondygnacji podzbiornikowej na pomosty robocze wokół zbiornika. Posadzka przyziemia ceglana.

Plan: Trzon oparty w poziomie na planie koła, w pionie - stożka ściętego. Część zbiornikowa cylindryczna, przykryta stożkową płytą dachu. Strop podzbiornikowy służy jako pomost roboczy dla obsługi zbiornika. W parterze umieszczono zawory rurociągów. Wtórnie zabudowano tutaj umywalki i kabinę natrysku, wykorzystując pomieszczenie jako socjalne dla robotników. Na półpiętrze wtórnie zorganizowano niegdyś szatnię. Obecnie parter wykorzystywany jest jako podręczny magazyn.

Bryła: 1-kondygnacyjna, niepodpiwniczona, z antresolą na półpiętrze /zabudowa wtórna/. Trzon stożkowy z cylindryczną głowicą o mocnym nawieszeniu nad trzonem, przykryta stożkowym dachem o nachyleniu ok. 30°. Portal wysunięty z bryły wieży.

Elewacje: Trzon - cegła nietynkowana, spoinowana z odsadzką 15cm na wys. ok. 0,6m. Na wys. ok. 2,1m szeroki gzyms ceglany, schodkowy i kostkowy. W linii przejścia trzonu w głowicę pasy schodkowych i arkadkowych gzymsów ceglanych. Okna trzonu symetryczne /4/.....

<p>14. Kubatura</p> <p>Kubatura wieży ok. 600 m³</p> <p>Poj. zbiornika 100 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>pow. zabudowy ok. 50 m²</p> <p>pow. użytkowa ok. 60 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>kolejowa wieża wodna</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>zbiornik wieżowy wody dla kotłowni</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>W okresie eksploatacji wieży prace ograniczono do bieżącej konserwacji. Ok. 1983 r. - gdy wieża znajdowała się w bardzo złym stanie technicznym - zabudowano na półpiętrze antresolę, urządając tam szatnię dla robotników /wprowadzono też schody stalowe/. Na parterze urządzono umywalnię i prysznic. Adaptacja ta nie poprawiła stanu obiektu, który dalej ulegał dewastacji. W 1991 r. dokonano wymiany dachu /poprzedni groził katastrofą z powodu silnej korozji betonu i nieuszczelności/. Nowy dach drewniany nie odtwarza istniejącego tu niegdyś - typowego dla kolejowych wież "grzybków" - świetlika-wywietrznika. Dokonując adaptacji pomieszczeń wieży dla celów socjalnych, wykonano również roboty malarskie wewnętrzne. W stosunku do potrzeb zakres prac nie był wystarczający.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Fundamenty, mury trzonu pozostają w stanie bardzo dobrym. Głowica - ściana osłonowa zbiornika prezentuje stan bardzo zły. Występuje silna korozja betonu. Odpada otulina. W 1991 r. i wcześniej w 1983, prowizorycznie otynkowano głowicę z zewnątrz. Uczyniono to w sposób bardzo prymitywny. Głowica kwalifikuje się do remontu kapitalnego. Objąć winien odtworzenie konstrukcji szkieletowej i betonowej ściany osłonowej, przywrócenie oryginalnych otworów okiennych. Niewykonanie tych prac grozi katastrofą. Występuje ponadto korozja schodów, drabin, zbiornika, stolarki okiennej. W oknach brak szyb. Instalacje i urządzenia sanitarne, wprowadzone do trzonu w 1983 r. są zdewastowane. Składowanie różnych materiałów w parterze wieży, odbywa się w sposób niezorganizowany. Ogólny bałagan grozi zaproszeniem ognia.</p>	
		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <ul style="list-style-type: none"> -Obiekt prezentuje wartości historyczne i kwalifikuje się do ochrony prawnej /wpis do rejestru zabytków/ - źródło informacji archeologii przemysłowej i element kształtujący krajobraz kulturowy. -Właściciel winien przeprowadzić remont kapitalny głowicy oraz ogólną konserwację obiektu, uporządkować wtórny program użytkowy obiektu /gospodarka magazynowa/. -Prace prowadzić pod nadzorem Woj. Konserwatora Zabytków. 	

<p>21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)</p> <p>- Karta ewidencyjna środków trwałych. Dział Księgowości Środków Trwałych ZNTK Poznań.</p>	<p>24. Uwagi różne</p> <p>25. Opracował</p> <p>dr Stanisław Januszewski 15.10.1992 r.</p> <p>tekst imię, nazwisko, data, podpis</p> <p>dr Stanisław Januszewski 15.10.1992 r.</p> <p>plany, rysunki imię, nazwisko, data, podpis</p> <p>dr Stanisław Januszewski 15.10.1992 r.</p> <p>zdjęcia fotogr. imię, nazwisko, data, podpis</p> <p>miejsce przechowywania negatywów <u>archiwum autora /także kalki/</u></p> <p>KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO !</p>
<p>22. Bibliografia</p> <p>- S. Januszewski, Wassertürme an den Bahnstrecken des Oderlandes - Eine Erbschaft der Zivilisation, XIXth International Congress of I.C.O.H.T.E.C., 1st - 6th September 1991. The Development of Technology in Traffic and Transport Systems. Conference Papers and Results.</p> <p>- S. Januszewski, Wodociągowe wieże ciśnień woj. poznańskiego. Studium historyczno-konserwatorskie w: Sprawozdania BSiDZT S. Januszewski, Wrocław 1992, Nr 7, mnps.</p>	<p>26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)</p>
<p>23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)</p>	<p>27. Załączniki</p> <p>Nr 1 - dokumentacja fotograficzna</p> <p>dokończenie opisu rubr. 13</p>

1. Miejscowość

POZNAN /ZNTK/

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

Wodociągowa wieża ciśnien
Kolejowa

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna

40/9715..

1. Widok ogólny wieży

2. Okno trzonu
- typowe

3. Okno trzonu
- nad portalem

4. Portal

Wkładkę założył: dr Stanisław Jamuszewski 15.10.1992 r.

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: archiwum autora /także kalki/

1. Miejscowość

P O Z N A ń -ZNTK

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

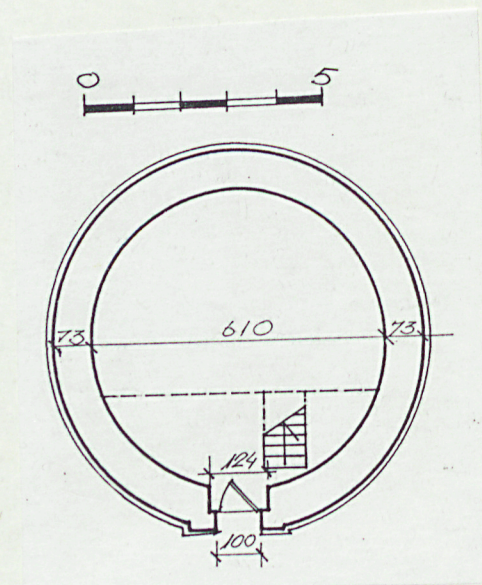
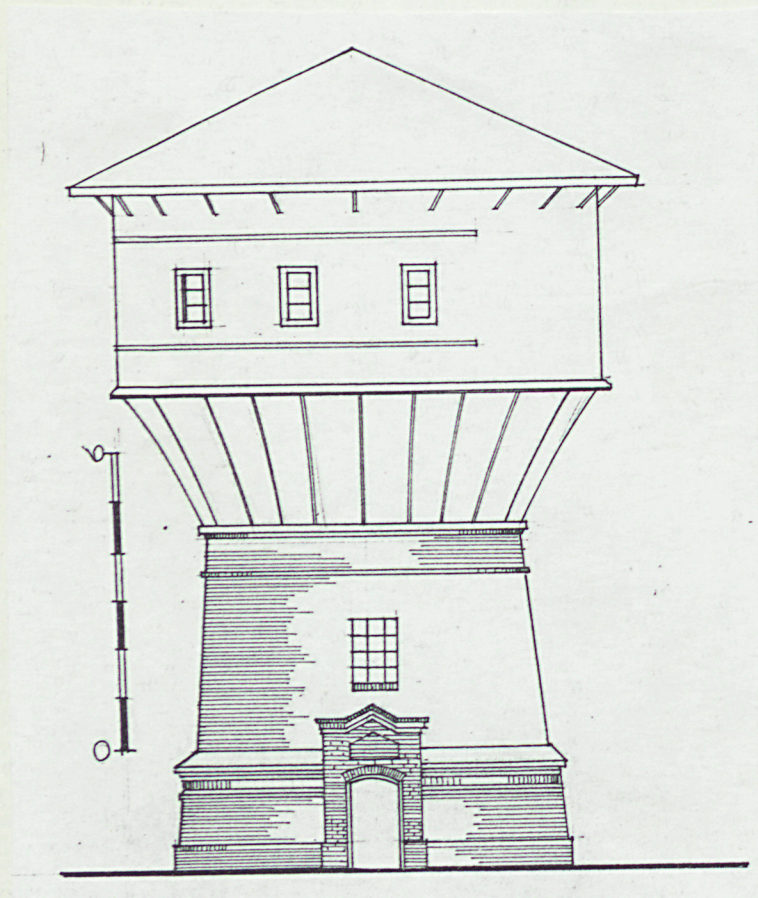
WODOCIĄGOWA WIEŻA CIŚNIEN
Kolejowa

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokończenie opisu rubr. 13, dokumentacja fotograficzna i rysunkowa

c.d. opisu rubr. 13: ... W linii portalu jedno duże prostokątne okno. Pozostałe okna trzonu /3/ wąskie. Nadproża i parapety okien ceglane. W głowicy pierwotnie 12 prostokątnych okien rozmieszczonych horyzontalnie, symetrycznie. 6 z nich wtórnie zamurowano. Portal neoromański, wieńczony gzymsem schodkowym, arkadkowym i ceglanymi opaskami.

Instalacje. Elektryczna /oświetleniowa/, grzewcza /c.o./ i grzejniki typu Fawiera, odgromowa, wodna, kanalizacyjna.

Wkładkę założył: dr Stanisław Januszewski 15.10.1992 r.
(imię, nazwisko, data)

archiwum autora /także kalki/

Miejsce przechowywania negatywów:

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

Wzór ODZ 1978 r.